

ARCHEOLOGICKÉ ROZHLEDY

III - 1951

PF 129

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ НОВОСТИ
NOUVELLES ARCHÉOLOGIQUES

REDIGUJE
DR JAN FILIP

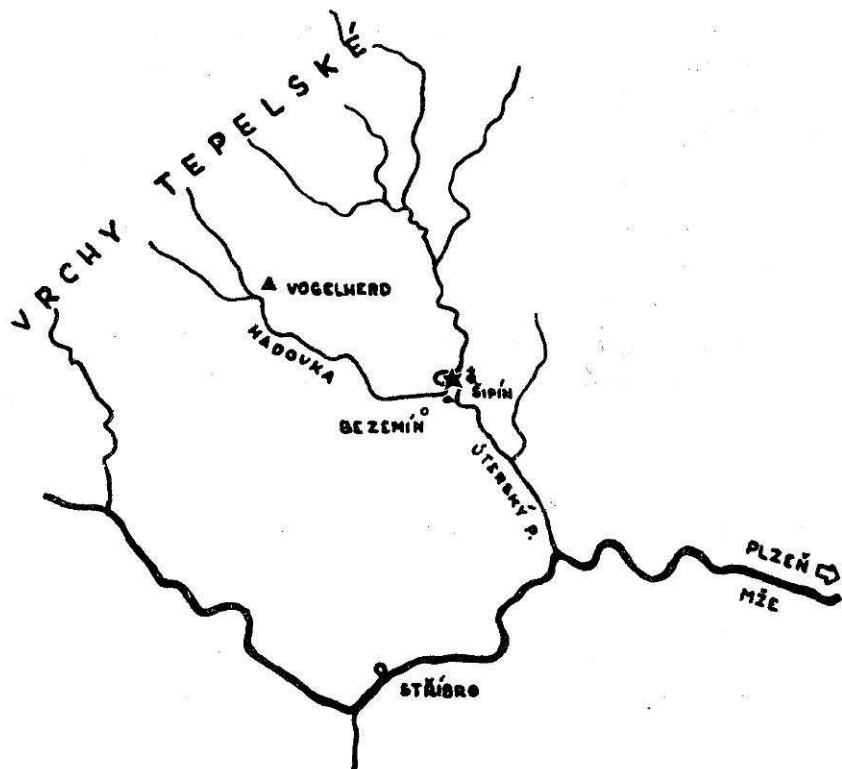
INFORMAČNÍ ORGÁN ARCHEOLOGICKÝCH
A PŘÍBUZNÝCH VĚDECKÝCH ÚSTAVŮ
V ČESKOSLOVENSKU

VYDÁVÁ STÁTNÍ ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV V PRAZE

SLOVANÉ V ZÁPADNÍCH ČECHÁCH

V letních měsících r. 1949 a 1950 provedl SAÚ za pomoci studentů a vedení referentova výzkum slovanského mohylového pohřebiště a hradiště na kat. území obce Bezemína, poblíže Konstantinových Lázní (o. Stříbro). Hradiště a 45 mohyl se roz- 142 kládá na zalesněném kopci (kóta 462 m), obtékaném Hadovkou 143 a Úterským potokem, vlévajícím se do řeky Mže. Prozkoumány byly 4 mohyly (A, B, C, D), celkový vzhled mohylníku nebyl však porušen, poněvadž mohyly byly opět navršeny.

Mohyla A o průměru 630 cm a výšce 75 cm byla z velké části vybudována z kamenů místní prahorní břidlice, které byly na sebe navrstveny zvláště dokonale v sz. části mohyly. Ve výši úrovně okolní lesní půdy byly zjištěny na různých místech mohyly zbytky ohořelých trámků. Asi dvě hrsti drobných lidských kostí, promíšených popelem, bylo rozhozeno v sv. prostoru mohyly; ve východní polovině se porůznu nalézaly skupinky zlomků hradištní keramiky. 168 V sousedství prozkoumané mohyly se nacházela menší zachovalá mohylka (B) o průměru asi 490 cm a výšce 50 cm, vybudovaná 144 z hustě vedle sebe kladených kamenů, položených i na nezvýšený 163 okolní povrch. Tři kameny byly zvláště veliké, dosahovaly délky 167

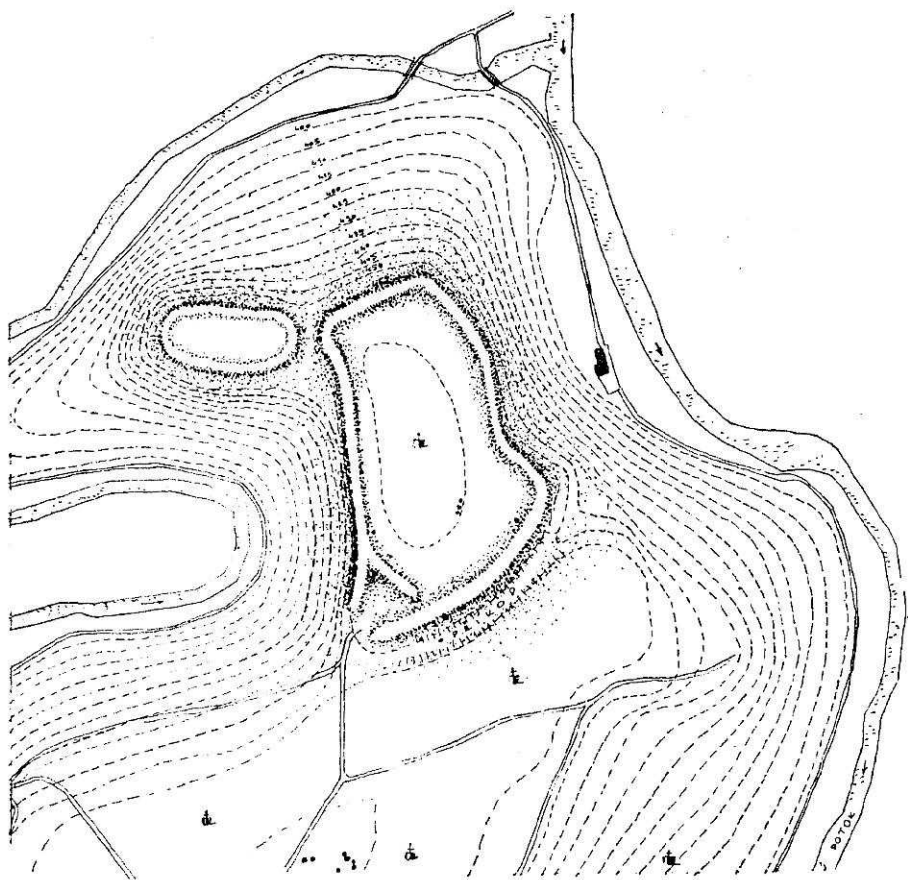

Obr. 142. Bezemín, okres Stříbro, Čechy. Orientační mapka okolí.

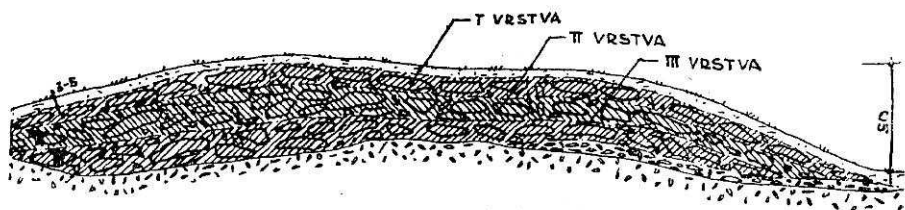
až 125 cm, šířky 60 cm a výšky 25 cm. Ze středu mohyly k západu byla prohlubeň asi 100 cm dlouhá, 70 cm široká a 10—15 cm hluboká; po sejmutí kamenné vrstvy se v ní objevila šachtovitá dutina, hluboká 80 cm a 13 cm široká, jinak bez nálezů. Pod prvou vrstvou kamenů byly ještě dvě další vrstvy, které však nedosahovaly dokonalosti prvé ani vyrovnanosti povrchu, ani hustotou. Pod každou vrstvou byly na různých místech mohyly roztroušeny zlomky keramiky a kůstky. Střepy i kůstky nebyly rozhozeny jednotlivě, ale v menších skupinkách. Na původní úrovni terénu, zejména ve vých. prostoru mohyly se zachovaly ohořelé trámky. Kromě kůstek, zlomků keramiky a několika kousků mazanice byl v mohyle nalezen plochý pískovcový kámen s jehlancovitými rýhami, vzniklými broušením úzkého a tvrdého, patrně železného předmětu.

Třetí zkoumaná mohyla (C) měla průměr 650 cm a výšku 162 70 cm. Byla nasypána pouze z hlíny, promíšené drobným kamením. Zbytky spálené hranice v této mohyle byly větší než v předchozích, s oběma mohylami se však shodovala sporadickým výskytem skupinek kůstek, rozhozených spolu se střepy do celého tělesa mohyly.

U čtvrté zkoumané mohyly (D) o průměru 610 cm a výšce 60 cm byla východní část vybudována z vrstev kamenů, kladených vedle sebe na plocho, západní jen z kamenité hlíny. Také tato

Obr. 143. Bezemín, Čechy. Slovanské hradiště a slovanské mohyly na jih od hradiště.

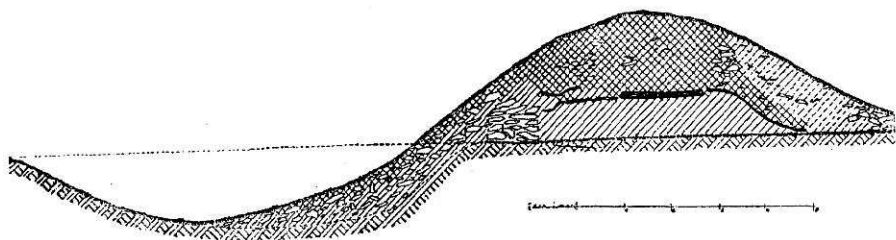

Obr. 144. Bezemín, Čechy. Slovanská žárová mohyla B, severojižní řez (výzkum v r. 1949).

mohyla byla žárová, jak prokazovaly uhlíky, popel a do červena opálená břidlice; ohořelé kůstky a střepy byly roztroušeny v různých hloubce. Několik zlomků hradištní keramiky byla nalezeno i pod humusem na povrchu mohyly.

Bezemínské mohyly jsou dosud nejzápadnější v Čechách zjištěným slovanským žárovým pohřebištěm a lze je klásti do 9. století. Lze se domnívati, že po zapálení hranice nebylo vyčkáno, až tato celá dohoří, ale ještě za plápolajícího ohně byla hranice zahazována, jak dokazují očazené a opálené kameny při ohořelých dřevěch. Poněvadž kůstek bylo v mohylách jen málo, je možné, že tělo bylo spáleno jinde a jen část kostí byla pohřbena v mohyle. Celé nádoby byly patrně rozbity mimo mohylu a jen některé střepy vhozeny do mohyly, takže celé nádoby nelze rekonstruovati. Podle skupinek střepů a kostí soudím, že střepy a kůstky byly vhažovány po hrstech na symbolicky snad zapálenou hranici a do započaté stavby mohyly.

Na úžící se náhorní pláni asi 170 m severně od mohylového pohřebiště je hradisko o ploše 3,85 ha. Je chráněno valem, který byl pravděpodobně zdvojen na jz., kde hradisko je nejprístupnější. Sonda byla vedena jihovýchodním valem, jehož trosky se nejlépe zachovaly (výška 2,5 m, šířka při patě 9,5 cm). Pod dnešním po-
145 vrchem valu se nalézala až do hloubky 160 cm do ruda vypálená
158 vrstva břidličnatého prachu a spečených kamenů; pod ní byla
159 vrstva hlíny (mocnost 90 m), která spočívala na původním po-
vrchu, vyznačeném vrstvičkou tmavé země a uhlíků. Na vnitřní

Obr. 145. Bezemín, Čechy. Slovanské hradiště, řez jihovýchodním valem.

straně valu byla nad vypálenou vrstvou kamenná ssuť, promíšená tmavou zemí. Na původním povrchu byla zbudována čelní kamenná zeď, téměř 1 m silná, z velkých, na sucho kladených kamenů prahorní břidlice. Kamenná ssuť z čelní zdi tvořila vnější stranu valu 160 a vyplňovala přilehlou část příkopu; zevnitř byla zeď původně zpevněna dřevěnou konstrukcí, z níž se zachovalo několik ohořelých trámů, položených kolmo k ní, které ve vzdálenosti 340 cm za čelní zdi navazovaly na rovnoběžnou vrstvu uhlíků a zuhelnatělých trámů-zbytků po zadní stěně hradby. Příkop, vyhloubený do skalnatého podloží, byl v místě výzkumu 9 m široký a 1,5 m hluboký. V severozápadním cípu plošiny, odděleném od hradiska dalším valem, bylo k vybudování fortifikace důmyslně využito skal a srázů nad údolím potoka Hadovky. Z opevnění, postaveného na skálu, zůstala jen spodní část kamenné čelní zdi, za kterou byly odkryty ohořelé trámy, bližší uložené příčně a vzdálenější podélně. Hlinitokamenitá výplň hradby se zachovala pouze do výšky 30 cm, ostatní se zřítila po strmém svahu. Opevnění zde bylo původně asi 3,5 m široké. 161

Hradisko zaniklo velkým požárem, jak svědčí do ruda vypálená vrstva ve valu a seškvařené kameny s patrnými otisky dřev, nacházející se v blízkosti opevnění. Na některých místech vytváří tvrdá spečená pórovitá hmota t. zv. „spečený val“, nejvíce na místech vystavených větru. Z výzkumu je zřejmé, že „spečený val“ nevznikl úmyslně jako druh opevňovací techniky, nýbrž je výsledkem destrukce opevnění a druhotným útvarem, jak již dříve naznačil J.

Filip (Stavební ráz pravěkých hradišť, Sborník Cestami umění, Praha 1949, str. 31—35). Sondy na hradišti prokázaly osídlení, trvající delší dobu. Zlomky keramiky datují hradisko do doby prozkoumaných žárových mohyl, některé střepy svými okraji a výrobou na hrnčířském kruhu ukazují na dobu mladší. Ve výzkumu hradiště je nutno pokračovati, aby byla ještě lépe poznána fortifikace a význam hradiště v kraji.

Vrch s mohylníkem a hradištěm odděluje úzké travnaté údolí Úterského potoka od kopce Šipína s poutním kostelíkem, kde byly učiněny též nálezy. Je dosti pravděpodobná domněnka L. Bittnera, objevitele mohylníku a hradiště, že Šipín byl kultovním místem starých Slovanů. Nasvědčují tomu pověsti, vztahující se k tvarově nápadnému kopci a jeho studánkám, jimž lid dodnes přičítá zvláštní moc. Slované osídlili i oblast na západ od Šipína podél potoka Hadovky, jak svědčí nález nádobky na strategicky důležitém vrchu Vogelherdu (670 m). Ze zmínek dvou dějepisných pramenů lze usuzovati, že kraj kolem Šipína náležel kmeni Lučanů. Kosmas lokalizuje k hornímu toku Mže čtvrtou luckou krajinu a nazývá ji Silvana, t. j. Lesní. Rovněž darovací listina knížete Bedřicha k roku 1183 (vznikla o něco později) zaznamenává o vesnicích nedaleko Šipína, že kdysi patřily k Žatci a o Žatecku víme, že bylo osídleno Lučany.

Dosavadní výzkum v archeologicky dosud málo známé oblasti mezi Mží a Tepelskými vrchy podal jasný důkaz o původním slovanském osídlení území, které teprve později bylo německou kolonizací germanisováno. Je žádoucí, aby mohylové pohřebiště a hradiště u Šipína, obklopené přírodními krásami, se stalo archeologickou rezervací, vybavenou vhodným způsobem poučení pro návštěvníky.

Dr J. Kudrnáč, Praha, SAÚ